

PRZEMIENIAĆ SIĘ (69) *vb impf*

się (49), się (20).

-mie- (68), -mię- (1).

Oba e oraz a jasne.

inf przemieniać się (8). ◇ *praes 3 sg* przemieniã się (32). ◇ *1 pl* przemieniãmy się (1). ◇ *2 pl* przemieniãcie się (1). ◇ *3 pl* przemieniają się (12). ◇ *praet 1 sg m* -m się przemieniãł (1). ◇ *3 sg m* przemieniãł się (3). *f* przemieniała się (1). *n* przemieniało się (1). ◇ *con 3 sg m* by się przemieniãł (4). *f* by się przemieniãła (1). [*n* by się przemieniało.] ◇ *3 pl subst* by się przemieniały (2). ◇ *part praes act* przemieniając się (2).

Sł stp brak, Cn s.v. przekształtować, Linde XVIII w. s.v. przemienić.

1. *Stawać się innym niż poprzednio, ulegać zmianie, przekształcać się, przeobrażać się; variari HistAl, Modrz; transfigurari Vulg, Cn; permutari, transmutari HistAl; transire Mącz; transfigurare se Vulg; refigurari, transformari Cn (65) :*

a. *Stawać się innym w zakresie niektórych cech (13) :* A thák tho bog chciał mieć áby fie wżythyki rzeczy przemieniãły *HistAl Gv, K3v; BielKom C4v; ModrzBaz 115v.*

*przemieniać się w co (3): FalZioł V 32v; Bowiem krew nie dobrze dostała á nie dobrze strawiona ciepłem, lathwie fie w białość przemienia *GlabGad H4v; In varios colores transire, W rozmáyite fie fárby przemieniãć. Mącz 105d.**

przemieniać się z czego na co (1): częłthokroć z bogactw w vbołtwo/ z wefela w łmęthek/ z wyfokołci ná niskoć y tám y łam fie przemieniamy *HistAl C5.*

przemieniać się za czym (1): Ná Chrćcie elemeⁿta álbo żywioly zá łowy nie przemieniãią fye/ iedno w téyże klóbie/ łprawie/ y mocy zołtawãią *BiałKat 315v.*

Fraza: »czasy się przemieniają« (1): Tedy oni [...] wyźrzeli trzy rzeczy ná czele ie^{so} táko nápiłáne: Czály fie przemieniãią/ ludzie fie pogarłzáią/ á kto będzie ninie prawde mowić/ mułi biãcemu głowy náłtáwić. *HistRzym 49.*

α. *O Chrystusie na górze Tabor [przed kim] (1) :* który^m téż na gorze Tabor łwiatłofłtz łwégo bołtwa wkázál/ gdy fie przed nimi przemieniãł *OpecŻyw 98.*

β. *Zmieniać nastrój (1) :* Zonę łwą miey w poczełności/ Nie czyń przed nią nic márności: Krewkiegoć iełt przyrodzenia/ Bárzoć fie rychłó przemienia *BierEz F4v.*

γ. *Zmieniać pogłady (2) :*

przemieniać się od czego na co (1): Dżiwuyę fye temu/ iż fye ták rychłó przemyenyãcye od oney Ewányeliey/ ktora was wezwála włálce Kryłtułowej/ ná inã *KromRozm II c2.*

Zwrot: »tak i owak [z czym] się przemieniać« (1): Ale iż zás o Bołkiey to iłtności mowią/ iáko *Magistrum sententiarum* czytáiąc obaczyć kto chce może/ chociaź łię y ták y owák z łwoiã Loikã przemienia y kręci *CzechEp 145.*

Szereg: »przemieniać się i kręcić« (1): CzechEp 145 cf Zwrot.

b. *Stawać się kimś a. czymś innym, przeistaczać się, przybierać inną postać (często w sposób nadprzyrodzony) (52) :* Elementá ná chrćcie nie przemieniãią fye łamy/ iedno tak po łtáremu zołtawãią *BiałKat 316; CzechRozm 264.*

przemieniać się w kogo (3), *w co* (w tym: *żywotne* (3)) (7): Dla wyrozumienia lepszego wiele rzeczy tu wypisanych, potrzeba wiedzieć iż pokarm cłowięczy [!] przemienia się we czwórzi wilgotności. *GlabGad* E2, H4, K7; *MiechGlab* *5; Neury/ theż w Tátárfkich kráinách ludzye/ co się ná čás w wilki przemieniáią *BielKron* 8, 21v; A wżakofz z obudwu się łtron trzeba obawiać/ iżeby poważność w łproftną łrogość/ á łkłonność w błazeńską lekkość nieprzemieniáią się. *KwiatKsiąż* D4. Cf *przemieniać się z kogo w kogo*; *Zwroty*.

przemieniać się z kogo w kogo (1): Zwierzęta ktore widziłz koło mnie ná poły/ To wżytko mnie łżużyło/ iam się wedle czáfu/ Przemieniáł z tego w drugie/ vchodząc niewczáfu. *Prot* A3v.

przemieniać się przez co w kogo (1): *HistAl* A4 cf »przemieniać się w osobę«.

Zwroty: »przemieniać się w osobę [jaką]« (1): Anektánábus przez czárnoxięftwo począł się przemieniáć w osobę łmokową [*transmutari in figuram draconis*] *HistAl* A4.

»przemieniać się w rozmaitej postaci, w postaci różne« [*szyk zmienny*] (1:1): Proteus [...], Który się w rozmáitey postáci przemieniáć może. *Mqcz* 327d; To ieft Ciáło moié/ kthóre rázem pielgrzymem zwolennikóm idącym do Emaus: á Máryéy Mágdálennie ogrodnikiem łye vkażáło/ y ták łye przemieniáło w postáci rózné *BiałKat* 301.

Przen: *Falszywie podawać się za kogoś, udawać* [*zawsze przekład tego samego tekstu*] (11) :

przemieniać się jakoby kto, jakoby był kim (2): *KromRozm I* [L3]; iefti też łudzy iego [*szatana*] przemieniáią się iákoby byli łługámi łpráwiedliwóści *WujNT* 2.*Cor* 11/15.

przemieniać się w kogo (9): *KromRozm I* [L3]; Ale łtrzegąc tego pilnye/ ábyfmy dum náłfych włáfnych/ álbo błędow czártowłkich (ktory łye czáfem przemyenya w Anyoła śwýátłóci) zá łlowo boże nye przyymowáli *KromRozm II* n4; *CzechEp* 159, 354, 423; iefti przychodzą w łzátách owczych/ [...] łtroiać postáwę prawdziwych prorokow/ [...] przemieniáiac się w Apołtoły P. Chryłtułowe *WujNT* 31, 2.*Cor* 11/14, Xxxxxv, Yyyyy2v.

α. *O Eucharystii* (28) : żeby chleb y wino pożytkow ták zacnych [...] nam przynofić nieimiály gdybyfmy ich z wiárá pożywáli/ ieftliby się nie przemieniáły *CzechRozm* 262.

[*przemieniać się z czego*: ktorzy mienią y wierzyć każą przeciwko iáwnemu łłowu Bożemu y wierze Krześciáńłkiey/ żeby s chlebá przemieniáło się ciáło *GilPos* 73v.]

przemieniać się przez co (3): *KromRozm I* G3; że się w tym Sákrámenćie przez łłowá iego łpráwą Duchá ś. chleb w ciáło iego włáfnie y wino w krew iego przemienia. *WujJud* 260v; *WujNT* 330.

przemieniać się czym (2): Bo wíęłtza [...] ieft moc poświęćenia/ niźli przyrodzenia: ponieważ poświęćeniem y łámá się náturá przemienia. *WujNT* 115, 330.

Fraza: »chleb i wino w ciało i krew przemienia się itp.« [*szyk zmienny*] (24): *KromRozm I* G3; to ieft ciáło moje prawdziwe zupełne pod ofobą chlebá/ ktore wnet popświáćaniu [!] z chlebá prołtego przemienia się w ciáło/ tákież wino w krew *BielKron* 203v, 236; *RejPosWiecz*² 95; *RejPosWiecz*³ [97] [2 r.]; Chleb y Wino przemienia się w Ciáło y krew Páńłką. *KuczbKat* 175 *marg*, 165, 170; Bo niezłtępuie z niebá Ciáło Chryłtułowe/ ále się chleb w ono prawdziwe ciáło ktore ieft w niebie/ á nie w inłze przemienia. *WujJud* 255v, 71v, 175 [2 r.]; *WujJudConf* 174; Tá ieft rzecz wtora/ ktorą baczę być w pytániu twoim/ iż mniemałz/ áby się chleb w ciáło/ á wino w krew przemieniáć miáło *CzechRozm* 262, 262v, 265, 265v, 266; A iáko się chleb przemienia w prawdziwe przyrodzone ciáło

Paná Chryštułowo/ á wino w prawdziwą przyrodzoną krew iego: ták y my w cíelefne cíáło iego/ to ieft/ w obcowánie Páná Chryštułowe [...] bywamy przemienieni. *ReszPrz* 58; Przemienia fię bowiem on chleb/ tájémnymi łowy (przez święte przeżegnánie y sftápienie Duchá S.) w Cíáło Pánłkie. *WujNT* 330, 330 [2 r.], Bbbbbb4; [*GilPos* 73v].

Szeregi: »przemieniać się i przetwarzać« (1): Nie powiádamy/ áby fię chleb miał iftotnie przemieniać y przetwárzać w iftotę cíáła Páná Kryštułowego máteryálno^m [pofobem *WujJudConf* 174.

»przemieniać się abo przewirzgać« (1): Niechayże tedy vmilkną oni/ ktorzy powiedáią/ áby fię przemieniał ábo przewirzgał chleb w cíáło/ á wino w krew/ ktorzy tego dowieść nie mogą. *RejPosWiecz*² 95.

2. Przenosić się na inne miejsce (1) :

Zwrot: »z miejsca na miejsce się przemieniać« (1): K temu/ [*Bóg*] z mieyfćá fię ná mieyfće nie przemienia/ áni przenosi/ ponieważ Bog on sám niebo y ziemię nápełnia etc. *CzechEp* 309.

Szereg: »przemieniać się ani przenosić« (1): *CzechEp* 309 cf *Zwrot*.

3. Zamieniać między sobą wzajemnie (1) :

Zwrot: »[z czym] miejscy się przemieniać« (1): Lien cum iecinore locum aliquando commutat, Słodzoná s wátrobą niekiedy fię mieyfcy przemieniáją. *Mącz* 239c.

4. *Następować lub robić coś jedno po drugim, na zmianę* (2) : Vicissim, Zás/ w odmianki/ przenieniać [!] fię. *Mącz* 493c.

Fraza: »odmiany [czego] przemieniają się« (1): Bo iáko wízytkie rzeczy pod słońcem záváždy fię iákoby chwieią/ á nigdy w iedney mierze nieftoią: ták też y kroleftwá/ y odmiany pánowania przemieniáią fię/ y bywáią przenofzone od narodu do narodu [*regna et vices imperiorum mutantur transferunturque a gente in gentem*] *ModrzBaz* 105v.

Synonimy: 1. *przetwarzać się, przewirzgać się*; 2. *przenosić się*; 4. *następować*.

Formacje współrdzenne cf 2. MIENIĆ.

Cf **PRZEMIENIAJĄCY SIĘ**